

Отримано: 2 травня 2018 р.

Прорецензовано: 29 травня 2018 р.

Прийнято до друку: 1 червня 2018 р.

e-mail: shtohman@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-2(70)-240-242

Штохман Л. М. Навчальна дискусія як метод розвитку мовленнєвих навичок студентів ВНЗ. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 2(70), червень. С. 240–242.

УДК: 372.881.1

Штохман Лілія Миколаївна,
кандидат філологічних наук, доцент
Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

НАВЧАЛЬНА ДИСКУСІЯ ЯК МЕТОД РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ ВНЗ

У статті розглядається питання проведення дискусій на заняттях іноземної мови як одного з інтерактивних методів навчання. За дослідженнями вітчизняних та зарубіжних науковців і практиків, це дозволяє забезпечити якість дидактичної діяльності педагога та результативність проведення навчальних занять. Саме завдяки такому виду організації навчання студенти набувають мовленнєвих вмінь та вчать належно сприймати учасників комунікації. Описуються прийоми розвитку ряду навичок для ведення дискусії та деякі аспекти, що впливають на якість їх проведення.

Ключові слова: навчання, метод, дискусія, обговорення, навички, вміння, інтерактивний, ефективний.

Штохман Лилия Николаевна,
кандидат филологических наук, доцент
Тернопольский национальный экономический университет, г. Тернополь

УЧЕБНАЯ ДИСКУССИЯ КАК МЕТОД РАЗВИТИЯ РЕЧЕВЫХ НАВЫКОВ СТУДЕНТОВ ВУЗОВ

В статье рассматривается вопрос проведения дискуссий на занятиях по иностранному языку как одного из эффективных методов обучения. По результатам исследований отечественных и зарубежных ученых и практиков, это позволяет обеспечить качество дидактической деятельности педагога и результативность проведения учебных занятий. Именно благодаря такому виду организации обучения студенты приобретают речевые умения и учатся воспринимать участников коммуникации должным образом. Описываются приёмы развития ряда навыков для ведения дискуссий и некоторые аспекты, влияющие на качество их проведения.

Ключевые слова: обучение, метод, дискуссия, навыки, интерактивный, эффективный.

Liliia Shtokhman,
Candidate of Philology, Assoc. Prof.
Ternopil National Economic University Ternopil

ACADEMIC DISCUSSION AS A METHOD TO DEVELOP STUDENTS SPEAKING SKILLS

The article deals with the issue of group discussion at foreign language classes as one of interactive teaching methods. According to the Ukrainian and foreign scientists and practitioners, this facilitates the quality of didactic teacher activity and the efficiency of practical classes. Group discussions occur in many different formats – from very informal ones between friends to highly structured and challenging discussions included as part of a selection process. In both cases, there are a number of specific skills that we can help our students develop to become better able to contribute effectively to group discussions. Developing group discussion skills is useful for everyday life as we regularly find ourselves having discussions amongst friends, family and colleagues. These may vary from very informal chats about day-to-day things, to more serious topics about a recent news story or a problem that needs to be solved. They offer an opportunity for extended speaking and listening practice by all of the contributors. Group discussion practice and skill development is therefore useful for all students. Due to such kind of training students acquire speaking skills and learn to perceive communication members properly. Different sub-skills that are involved in participating in a group discussion and the methods to develop them are considered. Described are several key things to consider when setting up group discussions in the classroom to ensure that they run successfully.

Key words: teaching, method, discussion, skill, interactive, efficient

Постановка проблеми. Сучасний світ висуває нові вимоги до якості підготовки спеціалістів, адже роль особистості у сучасному світі розширилась. Відкритий простір між державами вимагає від людини активного спілкування в процесі співробітництва з іноземними партнерами. Вільне володіння англійською мовою стало незамінною потребою спеціаліста.

Актуальність дослідження. Основною метою навчання іноземної мови є формування комунікативної компетенції, що означає оволодіння мовою як засобом міжкультурного спілкування, розвиток умінь використовувати мову як інструмент у діалозі культур і цивілізацій сучасного світу. Залучення нових ефективних методів навчання іноземної мови для підготовки студентів стало не лише бажаним, а й необхідним.

Серед передових у сучасному навчальному процесі вивчення англійської мови є інтерактивні методи, що дозволяють розвивати критичне мислення, збагачувати уяву, вдосконалювати загальну культуру спілкування та соціальну поведінку загалом і спрямовані на розвиток не лише творчого потенціалу студента, але й на вміння мислити та швидко реагувати, покращуючи комунікативні навички.

Одним із ефективних інтерактивних методів навчання іноземної мови є навчальна дискусія – «комунікативний акт, який передбачає обговорення проблемних (суперечливих) питань з метою знаходження їх вирішення... в процесі послідовно-логічного контраргументування» [3].

Розвиток навичок ведення обговорень є корисним передусім для щоденного життя, адже ми регулярно опиняємось в умовах ведення переговорів чи то з друзями, чи з сім'єю або колегами. Теми обговорень різняться, починаючи від щоденних

справ аж до значно серйозніших – новин чи проблем, які потребують вирішення. Не меншої ваги набувають вміння ведення бесіди тепер, коли співбесіда є все частіше одним із найважливіших етапів працевлаштування. Крім того, вміння вести групу обговорення дає змогу практикувати свої вміння усного мовлення (і слухання).

Особливо результативними на заняттях англійської мови є професійно орієнтовані дискусії, прив'язані до спеціальності студентів із застосуванням відповідної спеціалізованої лексики.

Отож, **метою** нашої статті є представити ключові положення праць зарубіжних науковців щодо використання дискусії як інтерактивного методу навчання, розглянути деякі аспекти її проведення та прийоми, спрямовані на розвиток вмінь, що сприятимуть ефективному веденню професійно орієнтованої бесіди або дискусії із зарубіжними фахівцями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дидактичний аспект інтерактивних технологій досліджують такі відомі вчені, як Г.М. Брос, М.В. Кларен, Л.В. Пироженко, Н.Ф. Фомин, О.І. Пометун, Н. Суворова та інші. Л.В. Пироженко та О.І. Пометун, визначають умову класифікацію інтерактивних технологій за формами навчання (моделями), у яких реалізуються інтерактивні методи. Їх розподіляють на чотири групи залежно від мети заняття та форм організації діяльності студентів: інтерактивні технології кооперованого навчання, інтерактивні технології колективно – групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань [2, с. 49]. Дискусія чи обговорення стали все ширше застосовуватись як методи інтерактивного навчання.

Досить ефективними такі методи навчання вважають науковці Урр, Вільямс та Бурден (Ur, Williams, Burden). 11; 12 Вони відзначають особливу специфіку, якої надає робота в групах вивченню іноземної мови. Причин для цього, за їх дослідженнями, є дві. По-перше, саме завдяки такому виду організації навчання студенти набувають мовленнєвих вмінь, по-друге, вчать належно сприймати учасників комунікації. За дослідженнями Джонсона (Johnson), правильна організація дискусії набуває значної ваги, завдяки чому учасники можуть вести діалоги зі своїми партнерами без контролю з боку вчителя 8, с.122. Крім того, таким чином досягається рівність і невимущеність діяльності учасників процесу.

Різні стилі навчання в групах розглядають у своїх роботах науковці Браун та Аткінс (Brown and Atkins (1993)) 4. Подальші розробки з цього питання можемо зустріти також у працях Tiberius (1999), та Light and Cox (2001) 10;5. Інтернет- сайт heacademy. також пропонує цінні приклади та обговорення важливих питань роботи в групах 13.

Викладення основного матеріалу. Емі Лайтфут (Amy Lightfoot) у своїй роботі досліджує особливості проведення дискусій та перелічує різноманітні види природних обговорень, які можливо відтворити в умовах навчання 6. Серед них ті, де учасники повинні:

- прийняти рішення (н-д, вирішити, кого запросити на вечірку, де їх розсадити),
- висловити свою і/чи зрозуміти точку зору іншого з певної теми (обговорити точки зору про ефективність грошових стягнень),

- створити щось (спланувати і виготовити плакат на певну тему),
- вирішити проблему (обговорити ситуацію, пов'язану із рядом логічних процесів).

Обговорення в групі відбувається у різних форматах – від дуже неофіційних (між друзями) до чітко структурованих і відповідальних. В обох випадках на успішність перебігу дискусії впливає володіння спеціальними навичками, розвинути які студентові може допомогти викладач. Щоб студент був ефективним учасником обговорень, наголошує Лайтфут, особливо корисним буде приділити пильну увагу розвитку таких вмінь:

- аналізувати – цю навичку можна розвивати, даючи студентам індивідуальні теми, які потрібно розширити до всіх можливих підтем, які їм згодом потрібно буде розкрити. Студенти можуть пізніше обмінятися записами і оцінити чи проаналізувати доцільність тієї чи іншої підтеми, що була включена їх колегою. Разом вони можуть оновити список і обговорити логічний зв'язок підтем, а також надати приклади чи обґрунтувати свої зауваження.

- переконувати – ця навичка стає корисною в ситуаціях, коли студентам потрібно приймати рішення, як виконати те чи інше завдання (наприклад, який кандидат отримає роботу). Жартівливе завдання для розвитку цієї навички може зводитись до підбору в групах 7 прикметників для опису ідеального кандидата. Коли студенти перегрупувються, вони повинні переконати інших учасників групи в тому, що їх список найточніший, одночасно створюючи новий, обговорений список. Виграють ті учасники, які в кінцевому списку отримають найбільше слів з їх першого списку. Доцільно занотувати фрази, які студенти вживають найчастіше, а пізніше обговорити їх з метою подальшого використання.

- контролювати емоції – це можна практикувати, запропонувавши студентам контроверсійну тему, наприклад, «Друзі важливіші за сім'ю», де вони мають розділитись і вибрати, чи вони погоджуються, чи заперечують, чи вагаються і записувати їх основні аргументи. У двох групах студентів повинні бути різні точки зору всередині кожної. Основним завданням має бути стримувати свої емоції і рівень голосу, доводячи свою позицію. По закінченні обов'язковим є зворотній зв'язок з цих питань.

- підтримка – одним із найважливіших тут є навчитись, коли доречно, а коли неприйнятно переривати і як це робити. Дуже часто студенти перекикують один одного, намагаючись донести свою точку зору, і тому забувають слухати. Для тренування цього завдання може бути у групах скласти список випадків, коли можна, а коли неприйнятно переривати мовця.

Як зауважує Лайтфут, доцільно скласти в групах чи разом зібрати список фраз для ввічливого переривання співрозмовника (н-д 'Can i just add something here?', 'Sorry I'd just like to clarify something,' і т.п.). Наступною ціллю буде використати записані фрази під час обговорення в групах на задані теми. Інші студенти оцінюють доречність/ввічливість вживання тої чи іншої репліки. За умови негативного результату є можливість повторити спробу [6].

Залежно від типу дискусії в групі, яка планується, не зайвим буде скласти список функціональних фраз, що студенти могли б вживати у своєму мовленні. Це можуть бути фрази з тем «Обґрунтування», «Висловлення точки зору» чи «Погодження і заперечення» і т.п. Це можна зробити самостійно і потім поширити матеріал серед студентів чи дати їм завдання зібрати такий список. Перед кожним обговоренням в групі студентам може даватись якийсь час для повторення потрібного функціонального мовного матеріалу на певну тему.

Для того, щоб обговорення у групі проходило успішно, Лайтфут радить приділити окрему увагу деяким аспектам:

• студенти повинні мати час для планування, чи то в індивідуальній, чи в груповій роботі. Іноді не зайвим є обговорити вживання корисних слів або функціональних фраз.

- викладач має бути впевненим, що теми для обговорення є цікавими для студентів;
- між теоретичним матеріалом і використанням його на практиці повинен бути витриманий чіткий баланс;
- використовувати різні стилі / типи;
- змінювати розмір груп і процедуру.

У сучасному діловому середовищі деякі компанії проводять підбір працівників у формі великих групових обговорень – іноді більше десяти чоловік. Якщо студентам буде знайомий такий вид роботи, в майбутньому вони із ним впораються легко. З цією метою корисно навіть влаштувати обговорення, залучаючи студентів із інших груп, щоб вони могли практикуватися в обговореннях із малознайомими людьми.

• заохочувати обговорення в групах за межами навчального класу. Для цього корисним буде розробити додаткову форму відгуку, де студенти могли б оцінити успіхи своїх одногрупників в обговореннях після занять. Студенти можуть надавати свої відгуки з певних аспектів ведення обговорень, що розглядалися раніше. Науковець зазначає, що навіть корисніше буде отримати різні форми зворотного зв'язку.

• додатково студенти можуть провести так званий «зворотний зв'язок групи», де на завершення обговорення у групі вони висловлюються з приводу внеску кожного у ефективність дискусії. Наперед підготовлені питання допоможуть їм у цьому.

- відеозапис обговорення з подальшим демонструванням його уривків буде корисним великій кількості студентів;
- спостереження і нотатки вчителя за роботою групи чи окремих студентів дозволять прослідкувати прогрес у роботі кожного.

Роль викладача при проведенні будь-якої дискусії, як наголошує Лайтфут, найбільш близька до ролі посередника і включає в себе такі функції:

– сформулювати проблему і тему дискусії, створити необхідну мотивацію;

– створити доброзичливу атмосферу. Найкраще дискусія проходить в дружній атмосфері. Важливо, щоб людям, які знаходяться в аудиторії, було легко встановити візуальний контакт між собою. Кількість учасників при цьому має бути мінімальною;

– сформулювати разом з учасниками правила ведення дискусії (виступити повинен кожний, уважно вислуховувати того, хто говорить, аргументовано підтверджувати свою позицію, не повторюватись, не допускати конфронтації, не оцінювати тих, хто виступає доти, доки не зрозумієш їхню позицію; – керувати дискусією: підтримувати високий рівень активності всіх учасників, підключати пасивних учасників – оперативно проводити аналіз ідей, які було озвучено б.

За Лонгом, в процесі роботи групи викладачі зазвичай не втручаються у їх обговорення, навіть якщо помічають неточності чи помилки з метою забезпечення вільного спілкування. Тому студенти мають змогу помітити помилки один одного і в подальшому їх обговорити, що у свою чергу, дозволяє їх надалі уникнути. 6, с. 290

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що саме при залученні інтерактивних технологій навчання збільшується активність роботи на занятті, увага, мотивація студентів. Студенти мають змогу відчувати себе не пасивними слухачами, а активними учасниками, розвивають в собі вміння вислуховувати думки інших, погоджуватись з ними або відстоювати свою, самостійно шукати аргументи, пояснювати логічність та послідовність своїх думок англійською мовою, володіючи термінами професійного спрямування. Обговорення у групах може відбуватись в різноманітних форматах та є корисним для всіх студентів. Його можна застосовувати, вивчаючи особливості проведення співбесід чи просто як одну із форм мовленнєвої практики для тренування вільного володіння мовою. Важливо приділяти увагу розвитку ряду навичок для ведення дискусій і слідкувати, щоб вони враховувалися у кожному із видів роботи. Структурування і різноманітність способів зворотного зв'язку дозволять студентам визначити свої слабкі і сильні сторони.

Література:

1. Зязюн І.А. Неперервна освіта: концептуальні засади і сучасні технології // Творча особистість у системі неперервної освіти. – Харків, ХДПУ, 2002 р.
2. Пометун О., Пирожено Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. – К., 2004. – 192 с.
3. Топтигіна Н. М. Навчання дискусії на матеріалі художніх текстів у процесі вивчення англійської як другої іноземної мови: дис... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Київський національний лінгвістичний унт. – К., 2004.
4. Brown, G., Atkins, M. Effective teaching in higher education London, ENG: Routledge. – 1993
5. Light, G. and Cox, R. Learning and Teaching in Higher Education: The Reflective Professional, Paul Chapman Publishing, London, 2001
6. Lightfoot A. Group discussion skills – Ел. Песурс. Режим доступу: <https://www.teachingenglish.org.uk/article/group-discussion-skills>
7. Long M. H. Group work in the teaching and learning English as a foreign language // Problems and Potential. ELT Journal, № 31, 1977.– pp. 285-292.
8. Johnson M. A Philosophy of second language acquisition. – London: Yale University Press, 2004. – 218p.
9. Springer, L., Donovan, S. and Stanne, M. (1999) 'Effects of small-group learning on undergraduates in science, mathematics, engineering, and technology: a meta-analysis' // Review of Educational Research, vol. 69, no. 1, 1991 – p. 21–51.
10. Tiberius, R.G. Small Group Teaching: A Trouble Shooting Guide, Kogan Page, London, 1999
11. Ur P. A course in language teaching practice and theory. Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 175p.
12. Williams M., Burden, R. L. Psychology for language teachers: A social constructivist approach. Cambridge: Cambridge University Press, 1997. – 213p.
13. Режим доступу: <http://www.heacademy.ac.uk>